

BARÁTSÁG

Magyarország népei
kölcsonös megismerkedését szolgáló
havi folyóirat

Megjelenik minden hónap 15-én

Kiadó:

Filantróp Társaság

Budapest XI.,

Tas vezér utca 17. IV. 4.

A szerkesztőség vezetője:

Ember Mária

A kiadásért felel:

Mayer Éva

A szerkesztőség postacíme:

1519 Budapest, Pf. 452.

Telefonszáma:

165-5064 és 182-2548

Fogadóórak munkanapokon

délután 3 és 5 között

XI., Ulászló u. 18. fszt. 1.

ISSN 1218-0149

Egyes szám ára: 50 Ft

Előfizetési díjak:

negyedévre 150 Ft

félévre 300 Ft

egy évre 600 Ft

Előfizethető a Barátság

csekkszámiláján: 529-81340-0

OTP Budapest XI.,

Szent Gellért tér 3.

MNB szám: 218-98426

Terjeszti a szerkesztőség,

az EXTRA-Hír,

a HÍRKER és

az NH Rt.

Nyomdai munkálatok:

Comp-Press Kft.

Felelős vezető:

Ibós Ferenc

ügyvezető igazgató

Címlapunkhoz:

Végtelen áramlások

Kevés az olyan következetes életmű, mint Gyarmathy Tihaméré. A negyvenes évek elején talált rá arra a festészeti programra, amelynek fokozatos megvalósítását és világnézetű érlelését azóta is legfontosabb feladatának tartja.

Tehetségére már gyermekkorában felfigyeltek rajztanárai, korai sikerei után a konstruktivizmus és szürrealizmus kiváló nemzetközi képviselőivel egy hosszabb nyugat-európai tanulmányút során ismerkedett meg. Itthon a '30-as évek végén Kállai Ernővel, a német és magyar avantgárd elkötelezett kritikusával szoros barátságot kötött, s az ő hatására fordult végleg a *szürrealis töltésű nonfiguratív festészet* felé. Mindmáig hű maradt az akkor meglelt formanyelvhez, amelyben kezdetben a *szerves alakzatok*, majd a *mértani formák* jutottak túlsúlyra. 1945 tavaszától alkotói tevékenysége mellett jelentős művészetszervezői feladatokat vállalt a magyar avantgárd művészek összefogása érdekében Budapesten és Pécsen. Aktív tagja volt a Kállai Ernő köré csoportosult nonfiguratív festőknek is, akik kiválva az Európai Iskolából, megalapították az *Elvont Művészek Csoportját*.

1948 után a többi avantgárd alkotóhoz hasonlóan Gyarmathy is visszavonulni kényszerült a művészeti közéletből. A nehéziparban helyezkedett el, csak szabad idejében foglalkozott a festészettel. Míg a hatvanas években lengyelországi kiállításait és nyugat-európai szerepléseit egyöntetű elismeréssel fogadták, nemzetközi sikereinek Magyarországon visszhangja sem volt. Csak a hetvenes évek végén került vissza festészete a művészeti köztudatba, több gyűjteményes és számos kisebb kiállítással tisztelte meg a szakma.

Az ötvenes évek végén születtek *kozmosz tájképei*, amelyek végtelen mélységű tereiben elszórtan felvillanó égitestek lebegnek, forognak. A távoli űr fürkészése után a világ mikroszkopikus szépségei felé fordult, sejtek és szövetek geometrikus elrendeződésének és kristályszerkezetű anyagok mikrostruktúrájának feltárása foglalkoztatta. Levonva a következtetést addigi kutatásaiból, a hetvenes években a különböző nagyságrendek, a makro- és mikrovilágok végső összefüggéseire talált rá. Pontos megfigyelés és elemzés útján, az érzéki tapasztalást érelemmel telítve jutott odáig, ahová természettudósok és filozófusok racionális úton: *a fenti és a lenti világ azonosságáig*. Kompozíciói síkgeometrikus alapformákból – körből, négyzetből, téglalapból – építkeznek, s a háttérben oly gyakran felderengő rácsszerkezet szimmetrikus rendje a földi tájékozódás alapirányait képviseli.

– *Sokdimenziós világban élünk* – vallja Gyarmathy –, *új tér- és időérzeteink megjelenítésére már nem alkalmas eszköz a reneszánsz korban kidolgozott, hagyományos centrális perspektíva.*

Képein ezért egyszerre *több központ* is feltűnik, amelyek különböző, csak hosszabb szemléléskor, azaz időben feltáruló vonatkoztatási rendszerek sugárzó fényközpontjai. A minden irányban végtelen tér megjelenítése által, elsősorban a befogadó érelemvilágára hatva, Gyarmathy végső soron szellemi kalandra hív: ismeretlen világok kalauzaként *soha nem tapasztalt térélményeket* kínál nekünk. A geometrikus alapformák színeinek különböző intenzitása, a fényforrások hirtelen felvillanásának, majd lassú elhalványulásának ritmusa *végtelen áramlás, folyamatos mozgás* képzetét is kiváltja, vagyis bekapcsolja az idődimenziót. A képek szemlélése közben behatárolt földi térképzeteink és megkötött időérzékelésünk fokozatosan kitágul, mindeközben különféle lelkiállapotokat, hangulatokat élhetünk át, ahogy a harsogó színű ritkulások életöröme hirtelen komor, sötét sűrűsödésbe vált át. A színek és ritmusok feszültségeiből kipattanó konfliktusok ellenére képeinek összhatása mindig megnyugtató, s ha ezt megérezzük, a szinte zenei harmónia bennünk is megszólal.

Bátorfi Andrea

E LAPSZÁMUNK MEGJELENÉSÉT

a Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Etnikai és Nemzeti Kisebbségi Főosztálya
tette lehetővé támogatásával.